

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1163682/2

בבית הדין הרבני האזורי פתח תקווה

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם שמן, הרב אברהם אבידר, הרב דוד גרוזמן

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד צבי גלר)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד דני שרמן)

הנדון: דחיית בקשת הבעל לדחות את הגט עד לאחר ההכרעה בעניין הממון – מתי נאמרו דברי מהרשד"ם

החלטה

בפנינו תביעת גירושין שהגישה האישה.

על אף שהבעל אינו מעוניין בשלום בית ואינו מתנגד לגירושין, הוא דורש לדחות את מתן הגט עד לאחר בירור התביעה הרכושית שמתנהלת בבית המשפט לענייני משפחה.

רקע עובדתי:

הצדדים נישאו בשנת 2007 ולהם שני ילדים משותפים מנישואין אלו.

בתאריך 29.5.18 הגישה האישה תביעת גירושין כנגד הבעל.

בכתב התביעה טוענת האישה כי הצדדים פרודים במשך למעלה משנתיים כאשר הבעל חי עם ידועה בצבור במשך כל אותה תקופה.

בדיון הראשון שהתקיים בתאריך כ"ז בתמוז תשע"ח (10.07.2018) חזרה האישה על תביעתה.

הבעל שהגיע לא מיוצג טען שמעוניין להגיע להסכמות בנוגע לרכוש קודם מתן הגט.

בדיון שהתקיים בתאריך ל' בשבט תשע"ט (05.02.2019) טענו הצדדים בין היתר:

הבעל: בדיון הקודם באתי בלי ייצוג, היינו במשא ומתן בבית המשפט, ולא קיבלתי כתב תביעה, ביקשתי להתייעץ, אני לא הולך לטעון לשלום בית, אבל בנסיבות שהתפתחו, אני רוצה שענייני יוסדרו במסגרת ייצוג. אני מסכים עקרונית להתגרש.

בא כוח האישה: אנחנו כתבנו לבית הדין שאנחנו רוצים לסיים את העניין, האיש חי משנת 2015 עם אישה אחרת בשם [כ'], הילדים נמצאים אצלה, מתחילת הנישואין האיש קיים יחסים עם אחותה של האישה, ויש לנו על זה הוכחות, האחות בשם [צ']. אני לא רוצה להתחיל להכפיש אותו, כיום בתביעת הגירושין אנחנו תובעים להתגרש כי האיש חי עם אישה אחרת, זה לא עלה בדיונים הקודמים, כי ניסינו משא ומתן, יש למעשה שתי נשים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ידועות ויש עוד דברים שאנחנו לא רוצים כעת להעלותם, ולכן במצב כזה צריך לחייב את האיש בגירושין בו במקום.

בא כוח הבעל: אני מבין שההגנה הכי טובה זו התקפה. בתחילת 2016 האישה מרחיקה את הבעל ומגישה נגדו בליץ של תביעות בבית המשפט, היא ואחותה [צ'] עוקצות את הבעל ומשאירות אותו עם חובות רבים של מאות אלפי ש"ח, עד כשלושה מיליון ש"ח שאביו של הבעל צריך לחתום לו ערבויות כדי לחלץ אותו.

רק בסוף מאי 2018 הגישה האישה תביעת גירושין כתובה על עמוד אחד בכתב יד, מה קרה ששנתיים וחצי אחרי שלטענתה הוא חי עם אישה אחרת, ונזכרה לתבוע? אם היא טוענת – שתוכיח!

הבעל בהגינותו לא משחק משחק של שלום בית, משפחתו התמוטטה, אבל לא בגלל זה מחייבים אותו להתגרש, אם היא טוענת שיש לו מישהי – שתוכיח!

הבעל רוצה להתנהל על פי ההלכה ומנהג בתי הדין שדנים בהכל בחדא מחתא, במקרה שלנו זה מתאים, כי לטענתו הגירושין הם בגללה, והיא משאירה את הבעל עם החובות שעקצה אותו.

מנהג בתי הדין הרבניים שלא לסדר גט לפני הכרעה בענייני הממון, ובמקרה שלנו – עליה לנהל את התביעה ולהביא הוכחות.

האישה הגישה תביעה רכושית בבית המשפט לענייני משפחה, שם היא אומרת שלעסק חובות של כ-1,000,000 ש"ח, אם היא תביא חצי מיליון ש"ח הוא מסכים להתגרש היום.

ביה"ד: יש לך היום מישהי?

הבעל: אני חי היום עם מישהי כשלושה חודשים אחרי שעזבה את הבית, אני כעפרא דארעא, חברי עורך דין שנחלץ לעזרתי, אני מואשם בהאשמות שווא כאילו חייתי עם אחותה, חיינו 12 שנה יחד, ופתאום היא תובעת גירושין?

[...]

ביה"ד: היות ואנחנו הרכב חדש, אנחנו רוצים לשמוע מהאישה מדוע עזבה את הבית?

האישה: אני קצת מתרגשת, אני חזרתי בשאלה, לפני שלש שנים עזבתי את הבית לאחר אירועי אלימות מצד הבעל וביקשתי צווי הגנה ובסופו של דבר עזבתי את הבית בהסכמה, הייתה אלימות, אלכוהול, נשים, לאורך כל הדרך הקשר שלנו אופיין בהרבה מאד עצבים וכעס, בעקבות הקרע שנוצר עזבתי את הבית, בשלש השנים האחרונות אני גרה לבד עם הילדים, בבית המשפט מתנהלות תביעות בכל הנושאים, ענייני הילדים נסגרו כבר בבית המשפט, העניין הכספי עדיין לא נסגר, הם דורשים ממני מיליונים שאין לי יכולת להתמודד איתם.

ביה"ד: את חיה עם מישהו אחר היום?

האישה: אני חיה היום לבד, היה לי בן זוג גרמני שהריתי ממנו, אני לא יכולה לנהל קשר רציני, הבעל חי עם [כ'], ואני מכבדת אותה. ובכל זאת הוא לא משחרר אותי.

אני נכנסתי להריון ונאלצתי לעבור הפלה, ואני מבקשת להתגרש לאלתר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הבעל: מטענותיה שהיו ברישא של הדיון אפשר להבין עד כמה מופרכות טענותיה, גם ילדי מכירים את בן זוגה שהוא יהודי בשם [י].

[...]

ב"כ הבעל: [...] לגופו של עניין – על האישה להוכיח את תביעת הגירושין שלה ואז בית הדין יחליט האם לחייב או לא.

ביה"ד: אם הבנתי אותך נכון, כל זמן שאין הוכחות אתם פטורים מלענות על מה שטען?

ב"כ הבעל: ענינו, לא הייתה אלימות, אביו לא משבש הליכים, ולאחר שעזבה הבעל הכיר מישהי, היא צריכה להוכיח את טענותיה.

בית הדין בהחלטתו קבע:

האישה תובעת גירושין. לטענתה, הבעל חי מזה שנים עם אישה אחרת. כמו כן הועלו טענות נוספות כנגד הבעל, בעניין אלימות ועוד.

כמו כן טענה האישה שהיא כבר הרתה לגבר שאינו יהודי וביצעה הפלה.

הבעל מנגד אינו מכחיש שחי עם אישה אחרת, אך טוען שהתחיל לחיות עמה רק לאחר הפירוד. בנוגע לשאר טענות האישה – הבעל מכחיש אותן מכל וכל.

בעניין טענתה שהרתה לגבר שאינו יהודי – טוען הבעל כי לאישה יש קשרים זוגיים עם גבר יהודי.

בין הצדדים מתנהלים גם הליכים רכושיים בערכאות אחרות.

לדברי הבעל, יסכים לתת גט לאחר שיסתיימו ההליכים בעניין הרכוש, ולאחר שהאישה תוכיח את תביעתה.

לטענת בא כוח האישה – אין צורך בהליך זה, וניתן לתת פסק דין על סמך הודאות הצדדים בדיון.

לאחר שמיעת הצדדים ובאי כוחם מורה בית הדין:

א. על הצדדים להגיש סיכומים לטענותיהם ולתביעותיהם לתקן במקביל תוך 21 יום.

ב. לאחר שיתקבלו סיכומי הצדדים ייתן בית הדין את החלטתו.

ואכן הסיכומים של הצדדים התקבלו.

תמצית טענות התובעת

להלן טענות התובעת כפי העולה מהסיכומים:

1. לנתבע היו יחסי אישות עם אחותה של התובעת. (מצרפת תמונות)
2. מטענות הבעל כי יש לדחות את סידור הגט עד לאחר הבירור הרכושי, מתקבל הרושם כאילו כבר מתנהל הליך רכושי בבית המשפט, אך רושם זה אינו נכון, משום שרק שבוע לאחר הדיון שהתקיים בבית הדין, הבעל פתח תביעת רכוש בבית משפט (בתאריך 12.2.19).
3. הבעל מודה בחיים המשותפים עם אישה בשם [כ].
4. הבעל "רועה זונות" שהרי אף עם אישה אחת נחשב לרועה זונות. (מביאה אסמכתאות).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

5. מביאה ראיות שלבעל היו קשרים עם כמה נשים.
6. הצדדים פרודים כבר מתאריך 5.1.16 – למעלה משלש שנים.
7. האישה תבעה גירושין בתאריך 29.5.18.
8. הבעל אלים, כהוכחה לכך מביא דו"ח תסקיר המציין אירוע אלים מצד הבעל.
9. האישה הרתה והפילה.
10. בדיון שנערך בבית הדין הצהיר האיש כי הוא יודע שהאישה חיה עם יהודי בשם [י'], ולדבריו האישה אסורה עליו, ועל כן יש לחייבו בגט מדין "שוויא אנפשיה חתיכה דאיסורא".
11. יש לחייב את האיש בגט שהרי כופין על מידת סדום ולאחר שהוא לא מעוניין בה אף אין סיכוי שתעמוד לשמשו ועל כן יש לחייבו בגט ומדינו של רבינו ירוחם.
12. מביאה אסמכתאות רבות על כך שאין להמתין עד לסיום ההליך הרכושי שרק עכשיו פתח הבעל בבית המשפט ולא בבית הדין.

תמצית טענות הבעל

להלן טענות הנתבע כפי העולה מהסיכומים:

1. הבעל יסכים לתת גט לאחר שיסתיימו ההליכים בעניין הרכוש או לאחר שתוכיח האישה את תביעתה.
2. האישה יזמה את הגירושין.
3. האישה עשתה תרגיל "עוקץ" יחד עם אחותה כנגד הבעל.
4. לא ייתכן שבחסות בית הדין יתקיים "הרצחת וגם ירשת".
5. האישה הגישה תלונה במשטרה בחודש 11.15 שנסגרה כתלונת שווא.
6. לאישה היו קשרים עם אדם בשם [א'] (מצרף התכתבויות שלטענתו מכילות גם סימנים על יחסים ביניהם).
7. בתאריך 4.1.16 הגישה עוד תלונה במשטרה שלא הוכחה.
8. התובעת שיקרה בבית משפט.
9. מסעיף 74 ואילך בכתב הסיכומים מבקש שקודם הגט יתנהל דיון הוכחות על כך שהיא שיקרה.
10. מודה בהיכרות עם האחות [כ'] אך טוען כי זה היה קודם להיכרות שלו עם התובעת.
11. בית משפט ביטל את כל ההחלטות שלו בתביעות הרכוש של האישה לאור כך שהיא לא שיתפה פעולה.
12. נכון הדבר שהבעל תבע תביעות רכושיות בבית משפט אך זאת משום שלבית המשפט קנויה הסמכות מאחר והוא כבר דן בתביעות הרכושיות שהאישה הגישה בעבר.
13. מאריך לבאר כי שיטת רבינו ירוחם המצדדת לכפות צדדים שאינם מעוניינים זה בזה וחיים בפירוד זמן ארוך מתייחסת לאנשים הגונים ולא לכאלו שנוהגים בשקר וכזב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

14. טוען כי מנהג בתי הדין לסדר גט לאחר סידור העניינים הכספיים וזאת כדי שלא תעלה טענת ביטול לגט משום גט מוטעה, וגם משום האיסור על גרוש וגרושתו לבוא להתדיין יחד בבית הדין.

15. לסיכום מודיע הבעל כי אם יקבל מהאישה סכום של 2.5 מיליון ש"ח יסכים להתגרש.

דיון והכרעה

ובכן לאחר עיון בכתבי הסיכומים הפרוטוקולים המסמכים והחלטות בית הדין ולאחר שמיעת הצדדים בדיונים מחליט בית הדין כי הצדדים חייבים להתגרש לאלתר מכמה סיבות:

א. הצדדים מורדים זה על זה.

ב. הבעל רועה זונות.

ג. האישה מודה שזינתה.

ד. דרישה לדון ברכוש קודם הגט – האם דברי מהרשד"ם שייכים בנדון דידן.

להלן נדון בהרחבה בכל אחד מהנושאים הנ"ל.

א. הצדדים מורדים זה על זה

הצדדים בפירוד של למעלה משלוש שנים.

האישה רוצה בגירושין והגישה תביעת גירושין.

הבעל גם הוא מעוניין בגירושין אלא שדורש לעכב את הגט עד לאחר סיום הנושא הרכושי.

וידועים דברי רבינו ירוחם במישרים נתיב כ"ג ח"ח שכתב זה לשונו:

וכתב מורי ה"ר אברהם בן אשמעאל כי נראה לו שאישה שאמרה לא בעינא ליה יתן לי גט וכתובה, והוא אומר אנא נמי לא בעינא לך אבל איני רוצה ליתן גט, מסתברא דאין דנין אותה במורדת להפסידה כלום מעיקר כתובה ונדוניא, אלא מיהו משהינן לה תריסר ירחי אגיטא דילמא הדרי בהו, לאחר שנה כופין אותו לגרש והפסידה תוספת וכל מה דיהיב לה מדיליה, דאדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה.

כך, שכאשר שני בני הזוג אינם מעוניינים זה בזה, כמו במקרה שלפנינו שהצדדים הודיעו זאת לבית הדין, האישה הצהירה שאינה מעוניינת באיש, והאיש אף הוא הצהיר שאינו מעוניין באישה ואף הודיע כי הוא חי עם אישה אחרת כבר זמן רב וכל חפצו הוא להמתין עם הגט עד לאחר סיום ההליך הרכושי, יש לחייבם בגט על פי רבינו ירוחם הנ"ל.

על דינו זה של רבנו ירוחם הסתמכו גם בפסקי דין רבניים (חלק יא עמוד 89-95, בית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו, בפני כב' הדיינים: הרבנים ח"ג צימבליסט, ע' אזולאי, ש' דיכובסקי שליט"א בעניין הקשר שבין העברת רכוש להסכם הגירושין) וכתבו:

"כשהבעל והאישה שניהם מורדים זה בזה, כופין או על כל פנים מחייבים את הבעל לגרשה".

והביאו דברי רבנו ירוחם הנ"ל, והוסיפו (בעמוד 95):

"הואיל וכאמור אף הוא אינו חפץ בשלום בית ואף הוא מורד בה, אם כן מן הדין הוא חייב לגרשה, וכמו שהבאנו מדברי רבנו ירוחם שבכגון זה כופין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אותו לגרשה, ואף אם לא נגיע לידי מדה זו של כפייה, מכל מקום יש לחייבו לגרשה, וכל כהאי גוונא כבר פסק הרמ"א (אבן העזר סימן קנ"ד סכ"א בהגה) וזה לשונו: 'ובכל מקום דאיכא פלוגתא אם כופין או לא, אף על גב דאין כופין לגרש מכל מקום כופין אותו ליתן כתובה מיד'."

הרי שאף אם לא נכוף לגרש, על כל פנים נוכל לחייבו בגט.

אך לנגדנו עומדת טענת הבעל שאין לחייבו בגט הואיל והאישה אשמה בקרע.

לדבריו, האישה היא זו שיצרה את הפירוד, היא זו שעקצה את הבעל, ואין סיבה שיתקיים בה בחסות בית הדין המאמר התמהה: "הרצחת וגם ירשת?". היא זו שהתלוננה במשטרה והגישה נגד הבעל תביעות סרק – כדבריו, על כן, מכיון שהיא זו שגרמה לפירוד אין להחיל עליהם את דינו של רבינו ירוחם.

האם יש ממש בטענה שהחיוב בגט בהנ"ל תלוי בשאלה מי הוא זה שגרם לגירושין?

לאחר העיון ברור שהתשובה לשאלה זו - שלילית.

דינו של רבינו ירוחם אינו עונש למי שהחל בפירוד אלא ההוראה למעשה לאור "צילום המצב". במקרה שהצדדים פרודים זמן רב, אינם מעוניינים זה בזה, וברור לבית הדין שאין סיכוי לשלום בית, יש לבית הדין לפעול על מנת לסדר גט בין הצדדים - עד כדי כפייה.

ועיין גם במאמרו של הג"ר נחום פרובר שליט"א (פורסם בקובץ "כנס הדיינים תשס"ח", עמוד 114) שם עסק בדינו של רבינו ירוחם ובחיוב גט לבני זוג המורדים ומעגנים זה את זה. לדבריו, המצב בו שני הצדדים אינם מעוניינים זה בזה, נמצא שהצד המעכב את הגט הרי הוא מעגן את הצד השני לחינם, וטענת עיגון הינה עילה מספקת לחיוב בגט, אף אם הצד המעגן אינו אשם בהפרת שלום הבית. וכך כתב:

"כפי שכתבנו לעניין חיוב גט לפי דינא דרבננו ירוחם, אין הבדל מי הראשון שהתחיל לטעון שרצונו להתגרש, וכמו כן אין הבדל בסיבת מי המצב שכיום אין צד רוצה את משנהו, והעיקר תלוי אם כיום יש עיגון או לא, דהיינו אם המצב שבפנינו הוא שהבעל לא מעוניין באישה כלל אף אם האישה תרצה לחזור אליו, או לחילופין, כיום המצב הוא שאין האישה מעוניינת בבעל אף אם הבעל ירצה לחזור אליה, זהו מצב שכיום שני הצדדים מעוגנים, ולכן יש לחייב בגט כל צד המעכב את הגירושין, ללא קשר מי גרם למצב הקיים, היות ואין זכות לכל צד לעגן את משנהו".

בנוסף, ידוע דינו של הגר"ח פלאג'י באשר למצב בו אין סיכוי לשלום בית והצדדים כבר פרודים לפחות י"ח חודש במצב זה, שעל בית הדין מוטלת החובה לעשות כל מאמץ כדי להפריד בין הצדדים, וכן ננהג אף בתיק זה.

לאור האמור, בית הדין קובע כי הבעל חייב לגרש את אשתו.

ב. הבעל רועה זונות

איננו נכנסים לעובי הטענות הנוספות של האישה, אם יש להגדיר את הבעל כרועה זונות, וטענת האישה שהבעל קיים יחסים עם אחותה ועוד נשים.

טענותיה בשלב זה לא הוכחו, על אף שהבעל הודה בקיום יחסים עם אחותה אך לטענתו כפי שהובאו בסיכומים היחסים עם אחותה קדמו לנישואין עם אשתו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מכל מקום הבעל הודה בפנינו שחי עם אישה אחרת החל משלושה חודשים לאחר שהאישה עזבה את הבית עד היום - היינו כשלוש שנים.

בנדון שלפנינו עילה זו "רועה זונות" מונחת בספק משום שלא התברר האם עזיבת האישה את הבעל ואי רצונה לחזור אליו נובעת ממניעים אחרים או שהסיבה היא אך ורק משום שהבעל חי עם אחרת, (כמובא בפד"ר א' עמוד 139).

ג. האישה מודה שזינתה

האישה הודתה בפנינו שבמהלך חיי הנישואין היה לה קשר עם גוי ממוצא גרמני, היא הרתה לו וביצעה הפלה.

הבעל מאמין לה לעניין הקשר אך טוען שלא יודע אם היה אכן הריון והפלה.

במקרה שלפנינו יש רגלים לדבר שאכן האישה זינתה עם הגוי בין השאר מהתכתובת שצירפה האישה לסיכומיה ממנה עולה שהיה משא ומתן בין הבעל והאישה אודות העובר שבכטנה שהבעל טוען שאינו ממנו.

כמו כן הומצאו לדינו התכתבות ותמונה של האישה עם הגוי שמראה על קשר יותר מידידותי.

נציין שבית הדין שמע היטב את זעקת הבעל בעת הדיון כי מלבד הגוי היא חיה עם יהודי בשם [י']:

הבעל: מהטענותיה שהיו ברישא של הדיון אפשר להבין עד כמה מופרכות טענותיה, גם ילדי מכירים את בן זוגה שהוא יהודי בשם [י].

אך בית הדין לא נצרך להכריע את הדיון על פי טענות אלו וקביעת "שויא נפשיה חתיכה דאיסורא" על הבעל בכדי לחייבם בגט, די לנו בדברים האמורים לעיל. אמנם ההחצנה של מעשיהם של הבעל והאישה והודאותיהם על חיייהם עם אחרים רק מזרזים את רצוננו שהגט יסודר בין הצדדים בהקדם.

נציין כי לא התקיים בפנינו דיון הוכחות כדרישת בא כוח הבעל, דרישה שהיתה בעיקרה להוכיח את שקריה של האישה כמובא בסעיף 74 לכתב הסיכומים, אך אין אנו עוסקים במי דובר אמת או שקר כאשר הנדון הוא העובדות שהם ברורות לבית הדין, די לנו בחומר שהוצג בפנינו ושמיעת הצדדים כדי לקבוע שהצדדים חייבים להתגרש מידית.

ד. דרישה לדון ברכוש קודם הגט – האם דברי מהרשד"ם שייכים בנדון דידן

טענת הבעל לדון ברכוש קודם סידור הגט לכאורה יש לה מקור מדברי המהרשד"ם הידועים שגם בעל שנפסק דינו שכופין אותו לגרש, יכול להציב תנאים שקל לקיימם כתנאי לנתינת הגט.

דברי המהרשד"ם נמצאים בשו"ת מהרשד"ם חלק אבן העזר סימן מ"א וזו לשונו:

'שאלה: רחל שומרת יבם מן האירוסין שנפלה לפני ראובן היבם, והוא גדול בשנים ויש לו אישה ובנים והיבמה היא נערה יתומה. והנה בקטנותה פסקו קרוביה לנשואיה ממה שהניח אביה סך גדול ובכך אירסוה לבן גילה. ויהי היום שנפלה לפני ראובן היבם הנזכר טוענת הנערה הנזכרת שאינה רוצה להתייבם לראובן הנזכר, יען היא ילדה ורוצה להנשא לבחור מעם דומה לה, והיבם הנזכר הוא גדול בשנים והוא מטופל באישה ובכנים, גם רחל הנזכרת טוענת ואומרת שאף אם היבם ראובן הנזכר אומר לייבמה, אין כונתו לקיום

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מצות ייבום, לפי שכבר גלה דעתו ואמר שהוא מעגן את היבמה הנזכרת לפי שלוי אחי אבי היבמה הנזכרת הוא נשוי עם לאה דודתו של היבם הנזכר וירא ראובן היבם הנזכר שאם יחלוץ לרחל הנזכרת שמא ישאנה לוי הנזכר, ועל לאה דודתה, או שמא יגרש ללאה כדי ליכנס לרחל הנזכרת, אם כן, בכי האי גוונא דגלה אדעתיה שאין כונתו למצות יבום, מי אמרינן דיכולים לכופו ולחלוץ אי לא.

ועל כך השיב המהרשד"ם תשובה ארוכה ולקראת סוף התשובה כתב:

[...] בנידון דידן דיכול לחלוץ או לייבם היה נראה שהיה הדין נותן לומר לו חלוץ או ייבם, וכל שכן אם הדין הוא שמוכרת אפילו לכתחלה דכיון דהדין עשתה אם כן יכולין אנו לכופו אותו לחלוץ כל זמן שלא ירצה לייבם וכל שכן שיש לנו לומר כן כיון שמצד אחר יש לומר דבלאו הכי הדין היה נותן לכופו לחלוץ, כיון שהוא נשוי אישה ויש לו בנים לפי דעת גדולים מהפוסקים האחרונים. אלא שמכל מקום לא סמכתי על דעתי אפילו בזה, ובפרט כי נאמר לי כי היבם אדם כשר ואין כונתו רק שלא תנשא יבמה זו לדודה שהוא איש כבר בא בימים, וכונת דודה לגרש אשתו הנשואה לו שהיא דודתה של היבם וליקח בחורה זאת על זאת, אני אומר שכיון שהדבר תלוי בזה שראוי לאסור עצמה מן האיש הזה, רצה לומר בעל דודתו של היבם בכל חומרות שאפשר ובעל דודתו גם כן להביא הדבר לידי גמר טוב בלי ערער פקפוק ובבטחון זה יחלוץ היבם, ולא נצטרך להביא עצמנו בשום צד כפיה זו הוא הדרך הישרה והברורה בעיני כדי שלא לעשות כפיה.

ובסוף התשובה כתב:

'אחר שהיבם רצונו לחלוץ אלא שכוונתו שלא תנשא יבמתו זאת לדודה נשוי לדודתו שאם כן אי אפשר לכופו לחלוץ בשום צד, ואמרתי אני בלבי שאין ספק שאפילו שאותם שאמרו חכמים במשנה בפרק המדיר ואלו שכופין מוכה שחין כו', שלא אמרו שכופין אותו לגרש אלא אם אינו רוצה לגרש כלל, אבל אם ירצה לגרש אלא שרוצה להטיל אי זה תנאי בגט בזה ודאי לא אמרו שכופין לגרש בלא תנאי ומי שיכופו בדרך זה כמעט הייתי אומר שחזר ונפל במכשול הכפיה [...] ובחפשי בדין התנאי מצאתי בבית יוסף אבן העזר סימן קמ"ג שכתב:

"מצאתי בספר התרומות דינים שכתב בסוף ספר חזקה התנופה: אף על פי שנותן גט לאשתו על מנת שלא תלכי לבית אביך, שהגט כשר והתנאי קיים, אין לשום אדם שישתדל בגט שיתן בתנאי כזה כי אין ספק שלא יתקיים התנאי זה שאי אפשר שתעמוד על נפשה מלכת לבית אביה, ונמצא גט בטל ובניה ממזרים למפרע, אם המגרש הזה מאלו שכופין לגרש ולא רצה לגרש רק בתנאי זה, אין שומעין לו וכופין לגרש בלא תנאי זה. עכ"ל."

לא נאריך בביאור דברי המהרשד"ם, אך כידוע הרבה מהראשונים והאחרונים חלקו עליו מהם הרשב"א בתשובה (חלק ד, רנו) שכתב:

'אלא לעולם, כל שהוא חייב להוציאה אינו רשאי להתנות עליה שלא תינשא לכל מי שתוצה, וכל מי שגירש כן כופין אותו שיחזור ויגרש בגט גמור בלא תנאי. ואפילו במי שגירש מדעתו בתנאי כזה, כופים אותו לגרש בגט גמור.'

והובאה התשובה בבדק הבית (אבן העזר סימן קמ"ג).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

גם המהריק"ש בספרו ערך לחם (אבן העזר סימן קנד) דחה את דינו של המהרשד"ם, וכתב עוד (בסימן קמג) לגבי דיוקו של המהרשד"ם מדברי חזה התנופה:

ונראה לי דלא שבקינן מאי דקאמר הרשב"א בהדיא, משום דיוקא. דאפשר דלרווחא דמילתא קאמר, אי נמי כך היה המעשה שהשיב עליו, ולא תידוק מידי.

גם הרשב"ש (כתשובה ר"ח ובתשובה שפ"ג) הביא הלכות הסותרות את דברי המהרשד"ם וזו לשונו (בתשובה שפ"ג):

אבל שלא ברצונה אינו מתנה הוא, כגון אותן שכופים להוציא מחמת טענת אישה משום שהדין נותן לגרש, כגון אותם המוזכרים בפרק המדיר וזולתן שהדין נותן לגרש, למה יתנה עליה – יקוב הדין את ההר, ואם אינו רוצה לגרש בלא תנאי – רישיה ליהוי.

בשו"ת תשב"ץ – חוט המשולש (חלק ד טור א סימן ו) פסק כרשב"ש. וזו לשונו:

ואם כן, לפי דבריו אסורה היא לגבי דידיה וחייב הוא להוציא. ואחר אשר האיש הזה הוא חייב להוציא לאישה הזאת מצד הדין מכל הטעמים הנזכר, אינו יכול להתנות עליה בגירושיה בשום תנאי אלא ברצונה. דכיון שהדין נותן לגרש, למה יכריחה להתנות עליה בשום תנאי, יקוב הדין את ההר ויגרש כפי הדין [...] אפילו אם תתוצה היא בתנאי לקבל התנאי, בי דינא לא שבקינן ליה למעבד תנאה שכן כתב הר"ש בן הרשב"ץ [...]

והנה מלבד זאת שדברי המהרשד"ם אינם מוסכמים לכל הדעות, מצינו בדברי המהרש"ם בשו"ת חלק ה' סימן ס' שמתייחס לשיטת המהרשד"ם ומסייג את דבריו, ואומר שהבעל יכול לעכב את סידור הגט כאשר יש לו תביעות ממוניות כנגד האישה והדברים ברורים ש"הדין עמו", אבל אם לא ברור כלל שהבעל צודק בטענתו והדבר עשוי להתברר והבירור עשוי להימשך זמן רב, גם המהרשד"ם יודה שאז אין הבעל יכול לעכב את סידור הגט. וזה לשון המהרש"ם:

"עוד העיר מעכת"ה דלפי מה שכתב בתשובת הרא"ש הובא בטור ושולחן ערוך סימן קנ"ד דמי שהוא מוכתב למלכות כופין אותו לגרש ואם כן בנדון דידן כיון דכופין אותו לגרש אם כן אף שלא נתרצה רק באופן שתחזיר החפצים מכל מקום הוי גט, ואמנם לדעתי אף דכופין אותו היינו אם אינו רוצה לגרש כלל אבל בנדון דידן שרצה לגרשה, רק בתנאי שתחזיר לו החפצים שלו, והדין עמו בזה, בודאי אין בידינו לכופו, רק דמכל מקום בנדון דידן שלא רצה האב לקבל החפצים בשום אופן, אם כן אין בידה לקיים התנאי, אם כן שוב צדקו דברי כת"ר דבידינו לכופו, ושני הצדדים יוצאים מפורש מדברי ספר התרומות בשם חזה התנופה שהביא הבית יוסף באבן העזר סימן קמ"ג שכתב וזה לשונו: אף על פי שנותן גט לאשתו על מנת שלא תלכי לבית אביך, הגט כשר והתנאי קיים, אין לשום אדם להשתדל בגט שנותן בתנאי כזה, כי אין ספק שלא יתקיים התנאי, שאי אפשר שתעמוד על נפשה מלכת לבית אביה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים, ואם המגרש הזה מאלו שכופין לגרשה ולא רצה לגרש רק בתנאי זה, אין שומעין לו וכופין לגרש בלא תנאי זה עכ"ל. ועיין בשו"ת מהרשד"ם חלק אבן העזר סוף סימן מ"א מה שכתב בזה. ועיין משנה למלך פרק ח' מגירושיין שלא ראה דברי רשד"ם ומבואר דהיכי דרוצה דוקא לגרש בתנאי שיש בידה לקיימו אין כופין אותו לגרש, רק היכי דאין בידה לקיים אזי כופין אותו לגרש בלא התנאי, ומעתה לפי זה בנדון דידן שלא רצה האב לקבל והויא אנוסה, שוב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כופין אותו לגרש בלא תנאי, אבל ממה שכתב בבדק הבית שם בשם רשב"א דהיכי דכופין להוציא אין לו להתנות שלא תינשא לפלוני, מוכח דבכל גווני אין בידו להתנות, ואף שהיה אביו מרוצה לקבל החפצים באופן שתיתן לו סך רב, כיון דאינה מחויבת בזה, הוי אנוסה, וכהא דאמרו בגיטין ל' ע"א מידי תרקבא דדינרא בעי למיתב לה? כו' ומיקרי אונס, ועיין ביורה דעה סימן רל"ב ובאבן העזר סימן נ' מדברי הרשב"א ז"ל (גם עלה בלבי דכיון דהיכי דכופין לגרש צריך שתיתן לה כתובה, אם כן היה בידה לעכב החפצים עבור חוב כתובתה, אבל לא אדע אם בנדון דידן לא נשאר בידה מעות כדי כתובתה").

ויש להוסיף, כי בתשובות רבות של הראשונים העוסקות בנושא זה, עובר כחוט השני בין כולם הכלל, אין לקבל תנאי שרוצה הבעל להציב לפני נתינת הגט, אלא אם כן הוא תנאי "שקל לקיימו".

בגדר תנאי ש"קל לקיימו" יש להאריך מהו גדרו.

אביא את תמצית דבריו של הגר"י גולדברג שליט"א אב"ד ירושלים במאמר שפרסם אודות נושא זה.

והנה בעיון בדברי המהרי"ק בשורש ק"ב יש הבנה בגדר זה. המהרי"ק דן ביבם שאינו מעוניין לחלוץ ליבמתו משום שיש ברשותה ממון של אחיו, שלטענתו שייך לו על פי דין, ומבקש שהאישה תשיב לו ממון זה קודם שיחלוץ לה. היא מנגד, מבקשת שיכפו אותו לחלוץ לה, על כך אומר המהרי"ק:

אבל אם אינו נשוי אישה, אם יש ליבמה ממון בעלה בידה, אני בעניותי איני רואה שיהא בדינו לכופו אלא על דרך שכתב ר"י מקורביל בסמ"ק שלו לשום חרם להבדל ממנו וכו', ועוד שהרי מתוך דברי רבי פרץ אשר פרץ בארץ, וידוע הוא כי איזן וחקר דעת הראשונים אשר היו לפניו, משמע דפשיטא ליה דמן הדין יש לכופף לחליצה, אם לא מחמת חלוקת הממון שביניהם כמו שאפרש, שהרי הגיה בסמ"ק במצות יבום וזה לשונו: ולענין הכפייה, אם אין ליבמה כל בבית, כופין אותו לחלוץ ואם היא עשירה, נוהגין לעשות פשרה מן הממון, עכ"ל. הרי לך בהדיא, דכי אין היבם בא מחמת טענת ממון, כגון שאין ליבמה כל בבית וכו', דכופין לחליצה וכו' ואין לך עיגון גדול מזה דודאי יש לכופו לחלוץ כדי להתירה היכא שאין היבם בא מחמת טענת ממון, אבל היכא שהיא עשירה והיבם טוען שהנכסים בחזקתו מכח ירושת אחיו, אין בדינו לסלקו מירושת אביו.

מבואר בדברי המהרי"ק שהגדר שאין כופין את הראוי לכפיה כשמתנה תנאי להסכמתו לגירושין, הוא כשהתנאי שהתנה הוא כזה שקל לקיימו. וגדר "קל לקיימו" הוא שהתנאי בהישג יד, הממון נמצא ברשות האישה, קל לה להביאו, אין זה לוקח זמן ומעכב מלהשתחרר, אך כל עוד והממון המבורר שלטענתו מגיע לו אינו בנמצא או שלא ברור אם על פי דין הוא מגיע לו, או שהוא בסכום כזה שאין נקל להשיגו, כל אחד באופנים אלו מגדירים את התנאי ככזה שאינו נקל להשגה ואין הבעל יכול להציב תנאי זה כעילה לעכב את הכפייה לתת גט.

גם בדברי המהרש"ם שקבע שיכול לדרוש שהגט יהיה על תנאי, נראה שהתכוון דוקא באופן שהתנאי הוא בגדר ש"נקל לקיימו", דזה לשונו:

אבל בנדון דידן שרצה לגרשה רק בתנאי שתחזיר לו החפצים שלו, והדין עמו בזה, בודאי אין בדינו לכופו, רק דמכל מקום בנדון דידן שלא רצה האב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לקבל החפצים בשום אופן, אם כן אין בידה לקיים התנאי אם כן שוב צדקו דברי כת"ר דבידינו לכופו.

כלומר, מדובר על חפצים מסוימים הנמצאים אצלה והם אלו שמפריעים לו לתת את הגט, כך שאם ותיתן לו את החפצים השייכים לו שנמצאים אצלה, לא יהסס מליתן את הגט ועל כן במקרה כזה אין לכפות, זהו גדר של "נקל לקיימו", ברצות האישה יכולה לקיים את תנאו וליתן לו את מבוקשו, שהרי מבוקשו הם הממון השייך לו, במקרה זה אין לכופף את הבעל שהרי אין כאן עיגון ובידה לקיים את תנאו.

אף בשו"ת שיבת ציון סימן צ"ו דן שיש לעכב כפיה על חליצה במקרה והאישה יושבת בבית הצדדים וטוענת לחזקה ולבעל יש טענות כנגד חזקתה וטוען שהבית שלו, כך שהדיון איננו דיון עתידני אלא דיון אודות ישיבת האישה בבית הצדדים.

וכך נאמר שם:

זהו היכא שלא נודע אם יש ביניהם דררא דממונא, מה שאין כן בנדון דידן שהוא ידוע שיש ביניהם סכסוכים בעסק חלק בית אשר היבמה רוצית להחזיק בו ולהיבם יש ערעורים על חזקה זו, בזה לכ"ע צריכה היא לעמוד עמו לפני בית דין לציית עמו דין ופן יהיה הדין שיכול לעכב החליצה.

מעיון בכתב תביעת הרכוש של הבעל בבית המשפט כנגד האישה עולה כי הוא תובע ממנה ומאחותה ומהוריה שלל תביעות ממוניות:

א. עבור חלוקת החובות בתוספת ריביות - סך של 1,079,051 ש"ח.

ב. עבור גניבת סחורה, ריביות ומוניטין - סך של 1,656,100 ש"ח.

ג. עבור לשון הרע ועוולה - סך של 400,000 ש"ח.

תביעות רכוש הנאמדות במיליונים כפי דבריו של הבעל בכתב התביעה לבית המשפט.

תביעות מן הסוג הזה אינן נכללות בגדר של "קל לקיימו", הן אינן תביעות של ממון המבורר של הבעל הנמצא אצל האישה שיש בידה להשיבם, אלו תביעות שהעיסוק בהם כבר נמשך למעלה משנתיים ימים וכעת הדיונים בהם נפתחים מחדש בעקבות פתיחת התביעות של הבעל בבית המשפט.

תביעות אלו הינן תביעות שאינם נכללות בגדר תביעות ממון שיכול אדם לעשות בהם "דין לנפשיה", "עביד איניש דינא לנפשיה" מועיל ורשאי לעשות כאשר הממון עצמו נמצא אצל חברו והינו ממון המבורר שהוא שלו ויכול בצורה ברורה על פי ראיות להוציאו ממנו בדין, לא כן במקרה זה, שלל התביעות שעל כל תביעה בנפרד ובוודאי כוללם יחד אינם תביעות מבוררות שיש לעכב על פי הגדרים של "קל לקיימו".

הגדר של "נקל לקיימו" אינו רק בתנאי ממוני, אלא אף במקרה שהבעל מבקש להטיל תנאי להגביל את האישה מלעשות מעשה, יש לקבל את התנאי אם "נקל לקיימו", כפי המקרה המובא לעיל במהרשד"ם. שם היה מדובר ביבמה שהיא צעירה לימים, שטענה שיש נער בן גילה שעמו היא רוצה להינשא, ואינה רוצה להתייבם ליבם משום שהיה מבוגר ממנה בשנים רבות והיה נשוי ואב לילדים. היבם סירב לחלוץ ליבמתו עד שתתחייב שלא תינשא לדוד שלה, שאף הוא אדם מבוגר מאוד, והטעם שהיבם רצה למנוע זאת, הואיל ודודתו של היבם היתה נשואה לאותו דוד של היבמה, וחשש היבם שאם יחלוץ לה, תלך ותינשא לדוד שלה, והוא יגרש את דודתו של היבם. במקרה זה פסק המהרשד"ם שאין לכפות את היבם לחלוץ אם דורש קיום התנאי הנ"ל,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

משום שזהו תנאי ש"נקל לקיימו", היות ואין קיום תנאי זה מעגנה ומעכב אותה, שהרי יכולה להתחייב ובכך יחלוץ לה, והרי לטענתה היא רוצה להינשא לבן גילה שנמצא כבר, ומאחר והיא מסרבת להתחייב לתנאי זה שקל לקיימו, נמצא שהיא זו שמעכבת את החליצה, ואין לכפות את היבם לחלוץ.

ומטעם נוסף יש לדחות את דרישת הבעל לעכב את הגט עד סיום ההליכים הרכושיים. הבעל בחר לפתוח את תביעותיו בבית המשפט, שם כידוע בירור טענותיו כנגד האישה ואחותה, והסדרת כל הנידונים הממוניים המורכבים שבין הצדדים, עשוי לקחת שנים ארוכות, ולדחות את הגט עד לאין קץ, ועל כן יש לדחות בקשת הבעל הטומנת בחובה עיגון ממושך לאישה ועיכוב הגט זמן רב ללא כל הצדקה.

אף שהארכנו במקצת בדין אימתי יש לדחות כפיית גט עד בירור העניין הממוני, אך כל זאת לעניין כפית גט אך אנו לא עוסקים בכפיית גט אלא בחיוב גט.

ואף לאותם שיטות שבמקום שהתנאי הינו "קל לקיימו" בוודאי אפשר להטיל חיוב בגט ואף להטיל הרחקות דרבינו תם.

וכך כתב הגר"י גולדברג שליט"א על המהרי"ק שהובא לעיל:

ואגב, בריש דבריו כתב המהרי"ק שעל אף שאין כופין כשיש בידה את ממון היבם, בכל זאת עושים כנגדו את ההרחקות. ויש שדייקו מדבריו אלה דלא כמהרשד"ם הנ"ל, שהרי המהרשד"ם כתב דאין עושין כנגדו אף את ההרחקות, אך לענ"ד לא פליגי כלל, שהרי המהרשד"ם אמר את דבריו כשהבעל מצהיר במפורש שרצונו לגרש, וכשמצהיר הצהרה זו, ס"ל למהרשד"ם דר"ת לא תקן את ההרחקות בכה"ג, ורק כשמסרב לגרש, תקן ר"ת את ההרחקות, מה שאין כן המהרי"ק עוסק שם ביבם המצהיר שמסרב לחלוץ בכל מקרה, ומשום הכי עושין כנגדו את ההרחקות, ובכה"ג אף מהרשד"ם מודה דכשמסרב לגרש, עושין כנגדו את ההרחקות.

במקרה בו עסקינן, דברי הבעל שהוא מעונין לגרש לאחר תום ההליך הרכושי שמתנהל בבית משפט ולאחר עיון בכתב התביעה של הבעל ולאחר עיון בסעיף 133 לכתב הסיכומים שבו הוא אומר שאם יקבל מהאישה סך של 1,000,000 ש"ח יסכים לגרש, כל הנ"ל מוליכים לתובנה כי הבעל אינו ממי שמוכן לגרש אך בתנאי, אלא הוא מאלו שאינם מוכנים לגרש וכל דבריהם הם כדי לעגן את האישה ולעכב את גיטה, כך שנראה שלפי כלל הפוסקים אפשר לכל הפחות לחייב את הבעל בגט.

יש להוסיף מסברה פשוטה, שדברי מהרשד"ם שיכול אדם לעכב את הגט אם הוא דורש תנאי צודק שקל לקיימו, הוא רק באופן שאין שום סרך איסור במצב המקיים, והדיון עוסק בדרישה של הבעל לעכב את כפית הגט, בגלל דרישה ממונית זו או אחרת, ונראה לבית דין שהיא מוצדקת וקל לקיימה, אך כאשר הבעל זמן רב חי עם אישה אחרת והאישה הודתה שהיא חיתה עם גוי והרתה לו ולדברי הבעל כיום היא חיה באיסור עם יהודי, מחובתו של בית הדין לחייבם להתגרש, שלא על מצב כעין זה כתב המהרשד"ם שיש זכות לעכב הגט.

לאור כל הנ"ל קובע בית הדין כדלהלן:

א. הצדדים חייבים להתגרש בהקדם האפשרי.

ב. על מזכירות בית הדין לקבוע מועד קרוב ביותר לסידור גט.

ג. אפשר לפרסם לאחר השמטת הפרטים המזהים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ניתן כיום י"ג באדר ב' התשע"ט (20/03/2019).

הרב אברהם שמן, הרב אברהם אבידר, הרב דוד גרוזמן

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה